

PANDIVERE PAERIIGI SÜDA

ANDRES PULVER

andres.pulver@ajaleht.ee

Tamsalu valla paljud vaatamisväärsused on seotud paekiviga ning just sellele on koostöös Väike-Maarja, Rakke ja Laekvere vallaga rajatud turistidele mõeldud nelja valda läbiv Pandivere paetee.

“Meil on paemurrud, Tamsalu lubjapark, Porkuni paemuseum, paekivihooned,” loetles MTÜ PAIK juhataja Aivar Niinemägi.

Vanu paemurdusid, kus saab vaadelda Euroopa kõige vanemat settekivimit, on Tamsalu vallas palju – Võhmutal, Uudekülas, Säasel, Saueväljal, Aaveres, Porkunis, Tamsalus koguni kaks.

Paas on Tamsalu maadelt peaaegu täies mahus ära kasutatud – nii lubja põletamiseks kui ehituseks. Nimelt viidi siit omal ajal väga palju paekivi Peterburi.

Niinemägi sõnul keegi täpselt ei teagi, kui palju vallas paemurdusid kunagi olla võis, sest kindlasti on kusagil veel mõni, mis aastakümnete eest suletud ja tänaseks täielikult loodusesse sulandunud.

“Loodus suudab võrdlemisi pika aja jooksul mis tahes jamaga hakkama saada,” sõnas Niinemägi ja tõi näiteks Tamsalu lubjapargi, kus looduse õpperajal ongi võima-

lus vaadelda, kuidas on loodus toime tulnud praaklubja ja aheraine hunnikutega.

Tamsalu lubjatehase vana töökoja ruumides on sisustatud ekspositsioonituba lubja tootmise ajaloo, ringahjude rekonstrueerimine on paraku jäänud rahu puuduse taha.

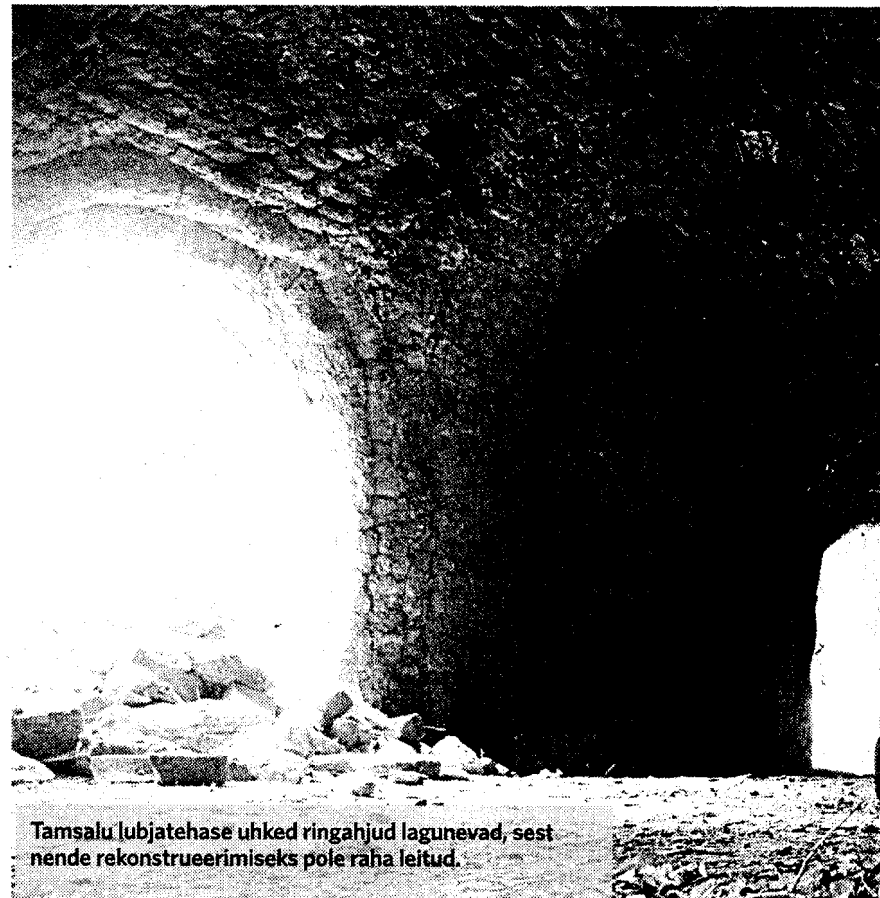
Lagunevaid ringahje, mis on päris uhked, saab igaüks omal vastutusel uuendada.

Uudekülas ja Porkunis on alles ka vanad maaahjud, kus omal ajal lupja põletati.

MTÜ PAIK on juba mitu aastat Pandivere paekivi ja selle kasutamist propageerinud. “Nagu paas on settinud läbi miljoni aastate, nii tuleb meil inimeste teadvusesse teavet seetada,” kõneles Aivar Niinemägi.

Paekivi leidub vähemalt Euroopas peaaegu igal pool, kuid Eesti ja eriti Pandivere paekivi teeb eriliseks selle vanus. Nimelt on muude maade paekivis elustikku ehk kivistisi märksa vähem.

Ajaloo ja looduse uurimise seisukohalt on see huvitav, ent samas muudab kivististe suur hulk keeruliseks pae töötlemise. “Meie paasi kivististe tõttu paraku puurida ja freesida eriti ei saa,” selgitas Niinemägi.

Tamsalu lubjatehase uhked ringahjud lagunevad, sest nende rekonstrueerimiseks pole raha leitud.